

Veiligheidsinstructie: Werken met handzagen

Definitie

Handzagen hebben een metalen blad met zaagtanden waarmee je een gleuf kan maken in het te bewerken materiaal. Deze zijn in veel verschillende soorten en maten beschikbaar. Ieder type handzaag heeft een doel waarvoor het ingezet kan worden.

Landschapsbeheer Drenthe stelt handzagen via het gereedschapsdepot beschikbaar, op voorwaarde dat de instructies worden gevolgd en de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen worden gebruikt.

Inklapbare pistoolzaag

Pistoolzaag

Jirizaag

Stokzaag

Handzaag / Beugelzaag

1. Doel

Het doel van deze veiligheidsinstructie is om de (individuele) medewerker(s)/vrijwilliger(s) zodanig voor te lichten dat de werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd met zo min mogelijk veiligheidsrisico's.

2. Toepassingsgebied

Handzagen kunnen worden ingezet bij het vellen, afzetten, knotten, ringen, uitsnoeien en verwijderen van bomen en struiken (opslag).

3. Risico's

Bij het werken met een handzaag bestaat gevaar:

- Verwonding zoals snij- of zaagwonden, takken of zaagsel in ogen;
- Bij vellen van bomen is het mogelijk om onder een vallende boom terecht te komen.
- Ongecontroleerd wegschieten van takken door het vrijkomen van houtspanning.
- Struikel- en valgevaar.

- Valgevaar bij werkzaamheden op hoogte bij bijvoorbeeld het knotten van bomen.

Met voldoende beheersmaatregelen moeten deze risico's tot een minimum worden beperkt.

4. Organisatie

Het werken met een handzaag is minder gevaarlijk dan het werken met bijvoorbeeld slag gereedschap. Toch zijn ook hieraan risico's verbonden. Vooral het vallend hout en de houtspanning, die bij het zagen vrijkomen, kunnen letsel veroorzaken.

Voordat je aan het werk gaat, moet je rekening houden met de volgende punten:

- Je dient fysiek voldoende in staat te zijn de werkzaamheden uit te voeren.
- Alleen vrijwilligers met voldoende ervaring, vaardigheden, kennis en instructie van het handgereedschap mogen ermee werken. Vooral bij het vellen van bomen/struiken die groter zijn dan 3 meter, dient de zager over voldoende kennis en kunde te beschikken van de veltechnieken die toegepast dienen te worden. Een instructie over het vellen van bomen met handzagen is noodzakelijk (zie: instructie veltechnieken bomen met handzagen).
- Handzagen mogen alleen worden gebruikt voor de doeleinden waarvoor ze zijn bedoeld. Er zijn veel verschillende soorten zagen. Gebruik de zaag die bij de werkzaamheden past (zie 5. Technische eisen).
- Gebruik de persoonlijke beschermingsmiddelen (zie 8. Persoonlijke beschermingsmiddelen).
- Bij het vellen van bomen en/of struiken dienen toeschouwers en collega-vrijwilligers op een veilige afstand van de werkzaamheden te staan (minimaal twee keer de boom- / struiklengte).

5. Technische eisen

Bij het vrijwilligerswerk in natuur en landschap worden diverse typen zagen gebruikt met elk zijn specifieke toepassing.

Gebruik voor elke werkzaamheid de juiste soort zaag met een zaagblad dat de juiste lengte heeft. Gebruik bij de keuze van het zaagbladlengte als vuistregel: 1/3 van het zaagblad is de maximale diameter van de te vellen boom. Dus met een beugelzaag met een zaagblad van 21 cm is de diameter van een te vellen boom maximaal 7 cm.

Beugelzagen zijn geschikt om bomen om te zagen. Met de **beugelzaag** kunnen kleine bomen geveld en gekort worden. Het hardpoint zaagblad kun je niet scherp en zal bij slijtage vervangen moeten worden.

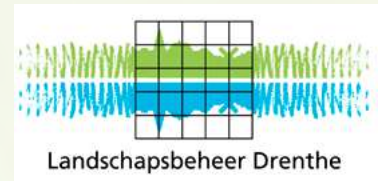
Vaste snoeizagen, pistoolzagen en klapzagen zijn er in veel verschillende soorten en maten. Deze zagen zijn vooral geschikt voor het snoeien van bomen en struiken, dus voor het kleinere en fijne werk. Ook deze zaagbladen zijn niet te slijpen.

De **jirizaag** heeft een licht gebogen zaagblad waarvan de tanden met een vijl gescherpt kunnen worden. Deze zaag is geschikt voor het vellen en knotten van dikkere bomen en takken.

Met een **stokzaag en/of stokschaar** (lengte vanaf ca. 140 cm tot ca. 770 cm) is het mogelijk om takken op hoogte van bomen en struiken te snoeien. Langdurig werken met een stokzaag/stokschaar kan lichamelijke klachten opleveren aan bijvoorbeeld de schouders. Tijdens het werken is het gevaar op vallende takken en zaagsel in het gezicht ook groot. Daarom is het nodig dat de mensen die hiermee

werken goed geïnstrueerd zijn, weten wat ze doen en de benodigde passende maatregelen nemen. Naast het nemen van standaard veiligheidsmaatregelen is het bij het werken met een stokzaag/stokschaar verplicht om een helm en veiligheidsbril te dragen.

6. Werktechniek

Zaagwerkzaamheden kunnen fysiek zwaar zijn. Een goede werktechniek kan verlichting bieden:

- Buk niet, maar hurk.
- Werk met een rechte, niet gedraaide rug.
- Wissel werkzaamheden regelmatig af en neem voldoende pauze.
- Bij het vellen van bomen is het van belang om vlak voor het vellen van de boom goed te controleren of de omgeving veilig is. Zorg dat iedereen in de buurt weet dat er een boom gaat vallen en op voldoende afstand staat en blijft staan.
- Voorkom werken met gestrekte arm (verreiken).
- Probeer de ruimte die nodig is voor het zagen vrij en overzichtelijk te houden.
- Beoordeel vooraf de houtspanning en/of de hangrichting van het hout.
- Trek de zaag losjes en gebruik niet teveel spierkracht. Het scherp van de zaag moet het werk doen.
- Kies je positie zodanig dat het zaagsel niet in de ogen waait.
- Plaats de vrije hand nooit in het verlengde of net naast de zaagsnede.
- Houd de stokzaag losjes in de hand en voorkom knellen van het zaagblad. Zorg altijd voor een tweede stokzaag om de tak af te kunnen zagen zodat een eventueel vastzittende zaag los komt. Schuif de stokzaag zo ver uit dat bij het zagen de handen niet boven de schouder uitkomen.

7. Instructie

Voordat de medewerker of vrijwilliger voor het eerst met een handzaag gaat werken, dient deze voorlichting te hebben gekregen van een ervaren en daarvoor aangewezen vrijwilliger of een medewerker van Landschapsbeheer Drenthe.

Bij het gebruik van een handzaag is een actieve instructie niet noodzakelijk. Wel geven we dit veiligheidsinstructieformulier mee bij de uitleen van het gereedschap. Voorafgaand aan de werkzaamheden dient dit veiligheidsinstructieformulier zorgvuldig doorgenomen te worden. Mensen die al ervaring hebben met het werken met dit gereedschap kunnen nieuwe vrijwilligers begeleiden in een juiste werkwijze en werkhouding. Help elkaar hierbij.

Bij het vellen van bomen/ struiken die groter zijn dan 3 meter dient ook de instructie veltechnieken bomen met handzagen doorgenomen te worden.

Naast deze instructie dient de veiligheidsinstructie algemeen - werken in natuur en landschap doorgenomen te worden.

8. Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's)

De te gebruiken PBM's zijn afhankelijk van de uit te voeren werkzaamheden (zie het volgende schema:

www.vbne.nl/Uploaded_files/Zelf/arbo-postera4.f2711d.pdf).

Meest voorkomende te nemen voorzorgsmaatregelen zijn:

- Werkhandschoenen.
- Bij kans op vallende takken of bomen, gebruik een helm.
- Schoenen of laarzen met profielzool en stalen neus.
- Veiligheidsbril (verplicht bij werken met stokzaag).

9. Documenten

Voor meer informatie, zie de volgende documenten:

- Arbocatalogus Bos en natuur.

Verwijzing:

www.agroarbo.nl/bos-en-natuur

www.inspectieszw.nl

Colofon:

zakboek van Landschapsbeheer Nederland versie maart 2000

Andre Eftink

Landschapsbeheer Drenthe

Toetsing Mirjam de Groot, Stigas

17-09-2020

